

Pieter Winsemius vindt het 'helemaal niets' om de Al Gore van Nederland genoemd te worden. Maar als zijn uitverkiezing tot invloedrijkste duurzame Nederlander, samen met Herman Wijffels, ertoe kan bijdragen dat duurzaamheid ook en juist in tijden van crisis met hoofdletters geschreven blijft, dan neemt hij de erezit graag in ontvangst.

Het mag wel wat kwajongensachtiger

Willem Breedveld

Wat heet duurzaam? Wat betekent het om deze wereld overeenkomstig de brede definitie van Brundtland niet slechter achter te laten voor de volgende generatie? Anders dan je zou verwachten, beland je met deze vragen bij Pieter Winsemius niet in een alarmerende discussie over smeltende ijskappen, de noodzaak van een Deltaplan tegen de stijging van de zeespiegel of de omvangrijke vleesconsumptie. Evenmin lijken de mystieke dimensies van Moeder Aarde, de *deep ecology*, aan hem besteed. "Praten met bomen, of geloven in het bestaan van kabouter. Ik herken het verschijnsel, al was het maar omdat tijdens mijn ministerschap een van de directeuren-generaal er heilig in geloofde. Het schijnt ook dat Herman Wijffels er gevoelig voor is. Er is ook niets op tegen. Maar mij zegt het niets."

Werken aan duurzaamheid betekent in het geval van Winsemius vooral aandacht besteden aan de zwakste schakel: de sociale kant van de zaak. De oud-politicus, natuurkundige en organisatiesdeskundige, verklaart zijn prioriteit aldus: "Toen ik nog minister van milieu was in het eerste kabinet-Lubbers, begin jaren tachtig, draaide het vooral om de veronderstelde tegenstelling tussen economie en milieu. Om de eerste twee p's dus van de drieslag van duurzaamheid: *profit, plant en people*. Pas veel later ontdekte ik dat een duurzame wereld niet kan bestaan als het onder de mensen (de *people* dus) in sociaal opzicht rammet. Vandaar dat ik me als lid van de Wetterschapelijke Raad voor het Regeringsbeleid helemaal op de buurten heb gestort."

"Er ging een wereld voor me open, jazer, als Alice in Wonderland. Ik kom geregeld thuis met het idee: dat bestaat toch niet, in een rijk land als Nederland. Die openstapeling van problemen in één wijk, in één gezin vaak. Als het al om een gezin gaat. Want het probeem is vaak dat er hordes jongeren opgroeien zonder een normaal thuis. Waar een tweehalfrange gewoon over de betonnen vloer knuip, zonder speelgoed, en moeder niet eens de moeite neemt om de boel zindelijk te houden – een vader is nergens te bekennen. Zwammen op de muur. Pis op de vloer. Als een politiefunctionaris na zo'n rondtocht half berustend

tegen me zegt: 'dat zijn later mijn klanten', dan kan ik alleen maar beamen: zo is het, zo'n kind is nauwelijks meer te redden."

"Of neem die jongeren die in buurten opgroeien waar men vaak van generatie op generatie werkloos is. Soms lukt het om ze voor een werkproject te interesseren. Vaak draait het op een mislukking uit, domweg omdat ze geen benut hebben van tijd. Ik wou dat ik een zak geld had, alleen maar om ze te leren om acht uur op het werk te zijn, vertelde een begeleider mij. Dan zou ik al meer dan de helft hebben gewonnen. Maar tijdsbeleving en de daarbij behorende discipline blijft vaak een brug te ver. En ja, dan houdt de baas het ook voor gezien."

"Neem van mij aan: deze jongens zijn de beroerdesten niet en ze zijn ook niet gek. Hun probleem is dat ze geen perspectief zien, in de vorm van zoals platweg gezegd wordt: vijf, werk en woning. En ons probleem is dat het hun ook

Het milieu is een probleem van de rijken

niet geboden wordt. Stel je eens voor hoe het is in zo'n wereld te leven. Als het 'normale' mensen te genit, dan is er altijd wel iets om op terug te grijpen, om het evenwicht te herstellen. Je praat met deze of gene, je gaat een eindje hardlopen, of je trekt je terug in een comfortabele kamer. Maar in die buurten is vaak niets om op terug te vallen. Zoals een van de begeleiders het uitdrukte: ze leven alleen in een harde wereld. En er is ook niemand die van hen houdt."

"Het klinkt deprimerend. Maar neem van mij aan, je krijgt er barenstevig energie van om je met die buurten bezig te houden. Ik zeg wel eens tegen premier Balkenende, als ie een keer een slechte dag heeft: ga eens met die jongens praten. Dan heb je binnen de kortste keren in de gaten hoe onvoorstelbaar bevoorrecht wij zijn. En hoe onvoorstelbaar veel er ook te doen is. De zaken waar wij ons druk over maken, zijn vaak luxe problemen."

"Ik durf de stelling aan dat het milieu een rijkheidsprobleem is. Niet meer dan dat we de zaken een

kwartslag of zo moeten draaien. Dat gaat ook gebeuren. Het milieu zit zo langzamerhand in onze genen. Er hoeft op dat terrein maar iets te gebeuren, of er staan hordes actiegroepen en politieke partijen klaar om er de volle aandacht voor te vragen. In sociaal opzicht laten we het echter afweten. Vroeger had je daarvoor de kerk, of de vakbeweging, maar die zijn hun greep op de buurt kwijtgeraakt. Er is een gat gevallen, waardoor we de slag naar echte duurzaamheid maar moeilijk kunnen maken."

Dreigt met de economische crisis het milieu ook niet achterop te raken? Zie het recente gemopper op de complexiteit van milieucriteria, waardoor allerlei voor de werkgelegenheid belangrijke projecten niet van de grond lijken te komen?

"Voor dat gemopper geef ik geen cent. In negen van tien gevallen blijft gewoon dat de overheden hun huiswerk slecht gemaakt hebben. Die criteria zijn zo ingewikkeld niet. Het probleem is dat bestuurders er een poeje van maken. Dat die weg van Delft naar Rotterdam er na dertig jaar nog altijd niet ligt, komt echt niet door ingewikkeldheid van de criteria, of de bezwaarschriften van milieugroeperingen."

"Of neem dat gehannes met de HSL-lijn. Als de overheid voor de verstandige variant van ir. Bos had gekozen, zou die lijn al lang operationeel zijn geweest. Maar nee, de bestuurders waren als de dood dat de trein twee minuten later in Parijs zou arriveren. En dus koos men voor de duurst en moeizaamste variant, inclusief de aanleg van een tunnel onder een weiland van negenhonderd miljoen euro. Alleen om D66 te plezieren. Dat geld had men beter voor iets anders kunnen gebruiken."

"Los daarvan, wat voor signaal geef je door nu de hand te lichten met milieucriteria? Daarmee zeg je met terugwerkende kracht dat die niet serieus te nemen zijn. Zo diep zijn we zelfs in het begin van de jaren tachtig niet gezonken, toen het milieu nog in de kinderschoenen stond en we het meesten opemen tegen de vanzelfsprekende overheersing van de economie. Toen was er ook een gierende werkloosheid. Veel hoger dan nu. Nochans kregen we het toen met de top van het bedrijfsleven voor elkaar de milieudoelstellingen juist hoog in het vaandel te schrijven. Zouden we het dan nu moeten laten afweten?

Dat kan niet. Het milieu doen we voor het ege."

Geldt dat ook voor het kabinet? Nederland is al lang geen koploper meer op het punt van duurzaamheid. Het lijkt erop dat we verder achterop raken?

"Laat ik het zo zeggen: in het vorige kabinet Balkenende nam de toenmalige staatssecretaris van milieu, Pieter van Geel, er genoeg mee dat Nederland afzakte naar het peloton. Vertel dat eens aan je kinderen aan de keukentafel? Daar moet je kunnen uitleggen: we doen echt wat voor juli als opkomende generatie. Dan is een plaats in het peloton voor een rijk land echt beneden de maat. En eerlijk gezegd weet ik niet zeker of het huidige kabinet het er veel beter vanaf brengt. De intenties zijn goed. Maar ik zie de punten niet waar het een doorbraak wil maken. Ze zetten te laag in. Neem alleen al zo'n doelstelling om de woningcorporaties tot een energiebesparing van

In de jaren tachtig hielden we het milieu hoog

twintig procent te prikkelen in een periode van twintig jaar. Dat prikkelt niet echt."

"Je bereikt pas iets als je wat kwajongensachtigen te werk gaat. Als je hoger durft in te zetten en laat zien waar je een doorbraak wil bewerkstelligen. Dan gaan ambtenaren, maar ook het bedrijfsleven en burgers, met je meedenken. Dan gebeurt er wat, zoals er ook in 1982 wat gebeurde toen we de zuure regen wilden uitbannen. Dat is gelukt, ook al had ik er toen als minister eerlijk gezegd geen idee van wat ik me precies op mijn hals haalde."

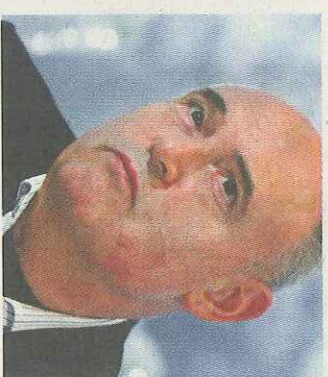
"Waar het om gaat is dat de boodschap overkomt dat het ons ernst is de slag naar duurzaamheid te maken. Dat is meteen ook de reden waarom ik duurzaamheid niet als vanzelfsprekend wil koppelen aan de naam Al Gore. Zijn boodschap is ongetwijfeld sterk, ook al zijn er kanttekeningen bij te maken. Maar toen hij vicepresident was onder Clinton, merkte ik daar weinig van. Toen hij dus in een positie verkeerde om echt te laten zien dat duurzaamheid er toe doet."

foto Maartje Geels

Pieter Winsemius Politicus (1942)

Herman Wijffels Oud-topman Rabobank (1942)

1*

Herman Wijffels laat per mail weten het 'mooi' te vinden om bovenaan de lijst te staan. De oud-Rabobanktopman noemt Pieter Winsemius, met wie hij vrijwel gelijk is geëindigd, uitstekend geschikt om namens de kop van de lijst commentaar te geven.

Wijffels is net gestopt als bewindvoerder van de Wereldbank in Washington, zijn zoveelste gezaghebende functie, en geniet van een 'time-out' in Nieuw-Zeeland.

Vlak nadat duidelijk werd hoe groot de impact van de kredietcrisis is, had *Trouw* een groot interview met de prominente CDA'er. Hoe erg het ook is dat veel mensen hun baan, spaargeld en soms zelfs huis kwijtraken, Wijffels hoopt op een nieuw evenwicht: „We moeten naar een nieuw bewustzijnsniveau waarin respect voor leven centraal staat, het menselijke en al het andere. Ecologie en het sociale zijn daarin geen randvoorwaarden meer voor een goede economie, maar de basis van een gezonde economie.”

Anders dan Winsemius, is Wijffels nooit minister geweest. Hij kreeg drie keer een ministerspost aangeboden, zegt hij, maar de prominente CDA'er heeft nooit een politieke functie geambieerd. De katholieke boerenzoen wilde de ruimte hebben om zijn eigen mening te geven. Wijffels staat te boek als spiritueel; hij vindt in prinses Irene een geestverwant en is lid van haar Natuurcollege. Die aandacht voor natuur en omgeving heeft hij al zijn hele leven; hij vertelde in 2005 hoe hij als jongen op zijn rug in het gras lag te luisteren naar de leeuwenrken.

„Dat gaf een enorm gevoel van verbondenheid en geborgenheid, een kosmische ervaring.”

Wijffels weet dat die kant van hem wel eens vreemd wordt gevonden. „Maar ik bleef altijd geloofwaardig, omdat ik zoveel jaren een grote, financiële tent heb geleid.”

Van 1981 tot 1999 werkte hij bij de Rabobank, daarna was hij voorzitter van de Sociaal-Economische Raad. Hij is apetrots dat 'zijn' bank als oase van rust uit de crisis komt. „In mijn Rabotijd heb ik me er hevig tegen verzet dat de bank in de marktgolf mee zou gaan.” Leidend in zijn denken is dat de economie draait om de behoeftes van mensen. De financiële sector moet daaraan dienstbaar zijn, in plaats van al het geld naar zich toe te trekken.

Hoe groot zijn invloed is bewees hij tevens toen hij als informateur in 2006 de kempfanen Bos en Balkenende om de tafel kreeg. Het leidde tot een beleidsakkoord met veel aandacht voor duurzaamheid. Of hij ook de doener is die gaat zorgen dat er echt iets gaat gebeuren? Wijffels heeft ondanks zijn pensioenrechtigde leeftijd beloofd van wel. „Ik blijf hoe dan ook actief om de overgang naar een nieuwe cultuur te bevorderen.”

1